

بررسی علل بستری سالمندان در بیمارستانهای آموزشی شهر رشت

دکتر زهرا محتشم امیری* - دکتر اسماعیل فرازمنند** - دکتر محمود حسین طلوعی***

*استادیار گروه پزشکی اجتماعی دانشکده پزشکی - دانشگاه علوم پزشکی گیلان

**پزشک عمومی

چکیده

بهبود شرایط زندگی و افزایش طول عمر و امید به زندگی، پدیده سالمندی را در جوامع به دنبال داشته است. بر طبق آمار سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۰، حدود ۵۹۰ میلیون سالمند وجود داشته که تا سال ۲۰۲۵ از مرز یک میلیارد و صد میلیون نفر تجاوز خواهد کرد. در حال حاضر ۲۵٪ جوامع پیشرفته را سالمندان تشکیل می دهند و در کشور ایران ۴٪ جمعیت (بیش از ۲/۵ میلیون نفر) بالای ۶۵ سال سن دارند که از نظر قدر مطلق با تعداد سالمندان بسیاری از کشورهای پیشرفته برابر است. شناخت شایعترین بیماریهای منجر به بستری سالمندان جهت برنامه ریزیهای آینده آموزشی و درمانی بسیار مفید خواهد بود. براساس یک مطالعه توصیفی، پرونده کلیه افراد بالای ۶۵ سال بستری در همه بیمارستانهای آموزشی شهر رشت در سال ۱۳۷۸ مورد بررسی قرار گرفت و متغیرها شامل: سن، جنس، شکایت اصلی هنگام مراجعه، تشخیص نهایی و تعداد موارد فوت استخراج گردیده، سپس از آمار توصیفی برای نشان دادن نتایج استفاده شد. در این مطالعه، ۷۴۹۹ نفر از افراد بستری در بیمارستانهای آموزشی شهر رشت، سالمند بودند (۱۲/۷٪ کل افراد بستری) که از این تعداد، ۳۹۴۴ نفر را مردان (۵۲/۶٪) و ۳۵۵۵ نفر را زنان (۴۷/۴٪) تشکیل می دادند. ۷۰/۳٪ سالمندان در سنین ۶۵-۷۴ سالگی و بقیه بالای ۷۵ سال بودند. شایعترین شکایات اصلی هنگام مراجعه به ترتیب درد قفسه سینه (۱۳/۹٪)، تنگی نفس (۱۱/۲٪)، درد شکم (۱۰/۴٪) بوده و مهمترین علل بستری سالمندان نیز به ترتیب بیماریهای قلبی و عروقی (۳۷٪)، تروما و معلولیتهای ارتوپدیک (۱۰/۸٪)، بیماریهای تنفسی (۷/۴٪)، مشکلات بینایی (۵/۲٪)، سرطانها (۴/۶٪) و بیماریهای عروقی مغز (۴٪) بوده است. از کل سالمندان بستری، ۹۴۱ نفر (۱۲/۵٪) فوت نمودند که این تعداد ۵۶/۱٪ کل مرگ و میر بیمارستانها در سال بود این مطالعه نشان می دهد که بیماریهای غیر واگیر مهمترین علل بستری سالمندان می باشند که اکثر آنها نیز در اثر فاکتورهای خطر قابل تعدیل در سنین جوانی ایجاد می شوند، بنابراین لزوم آموزش همگانی به افراد جوان و میانسال، همچنین گسترش مراکز درمانی و بخشهای ویژه سالمندان آشکار می شود.

کلید واژه‌ها: بستری شدن در بیمارستان / بیمارستانهای آموزشی / سالمند

مقدمه

سالمندی پدیده ای است با جنبه های زیستی، روانی و اجتماعی مختلف، لیکن تعریف عملیاتی سالمندی معمولاً بر حسب سن تقویمی بوده و سن بالای ۶۵ سالگی را آغاز سالمندی تلقی می کنند. گروهی از دانشمندان، سالمندان را در دو گروه جداگانه، سالمندان جوان (۶۵-۷۵ سال) و سالمندان پیر (بالای ۷۵ سال) مورد مطالعه قرار می دهند. با نگاهی به آمار جمعیتی جهان، دو پدیده نمایان می شود، که اولی رشد سریع جمعیت به ویژه در کشورهای در حال توسعه و دومی افزایش طول عمر و یا امید به زندگی بوده

که پدیده سالمندی جوامع را موجب شده است (۱). طبق تخمین سازمان ملل متحد، در سال ۱۹۵۰ تقریباً ۲۰۰ میلیون سالمند در سرتاسر جهان وجود داشته، که در سال ۱۹۷۵ این رقم به ۳۵۰ میلیون نفر رسیده و تخمین زده می شود تا سال ۲۰۲۵ از مرز یک میلیارد و یکصد میلیون نفر تجاوز خواهد کرد که افزایشی معادل ۲۲۴ درصد است، در حالیکه در همین فاصله زمانی انتظار می رود که جمعیت کل جهان از ۴/۱ میلیارد نفر در سال ۱۹۷۵ به ۸/۲ میلیارد نفر در سال ۲۰۲۵ برسد، که افزایشی معادل ۱۰۲ درصد خواهد بود. بدین

موجود در پرونده بیماران، استخراج گردیده و سپس وارد کامپیوتر شدند. برای تجزیه و تحلیل داده‌های نرم افزار EPI6 استفاده شد.

نتایج

پرونده ۷۴۹۹ بیمار سالمند بستری مورد بررسی قرار گرفت. این عده ۱۲/۷٪ کل بیماران بستری را تشکیل می‌دادند. از این تعداد ۳۹۴۴ نفر (۵۲/۶٪) مرد و ۳۵۵۵ نفر (۴۷/۴٪) زن بودند. از نظر سنی ۵۲۷۰ نفر (۷۰/۳٪) سالمند جوان (۶۵-۷۵ سال) بودند. شایعترین شکایات اصلی بیماران سالمند به ترتیب ناراحتی یا درد قفسه سینه (۱۳/۹٪)، تنگی نفس (۱۱/۲٪)، ناراحتی یا درد شکمی (۱۰/۲٪)، تروما و شکستگی‌ها (۶/۹٪) بوده است.

شایعترین علل بستری سالمندان به ترتیب عبارت بودند از: بیماریهای قلبی و عروقی (۳۷٪)، تروما و معلولیت‌های ارتوپدیک (۱۰/۸٪)، بیماریهای تنفسی (۷/۴٪)، مشکلات بینایی (۵/۲٪)، سرطانها (۴/۶٪)، بیماریهای عروقی مغز (۴٪)، بیماریهای عفونی (۳/۷٪)، خونریزیهای گوارشی (۳/۶٪)، بیماریهای غدد دورن ریز (۳/۵٪) و بیماریهای اداری-تناسلی (۳/۴٪).

شایعترین بیماری قلب، بیماری عروق کرونر (CAD) (۹۱٪) - شایعترین بیماری تنفسی، آسم (۴۳٪) و بیماری انسداد مزمن ریه (۲۷٪) (COPD)، شایعترین مشکل بینایی، آب مروارید (۷۳٪) - شایعترین سرطان، سرطانهای گوارشی (۳۳٪) و تنفسی (۱۰٪) - شایعترین بیماری مغز، حوادث عروقی مغزی (۹۳٪) (CVA)، شایعترین بیماری عفونی، سل (۶۲٪) - شایعترین بیماری غدد، دیابت (۷۸٪) - شایعترین بیماری اداری تناسلی، افزایش تکثیر خوش خیم سلولهای پروستات (۸۲٪) (BPH) بوده است.

ترتیب میزان رشد سالمندان به مراتب سریعتر از رشد کل جمعیت جهان است و دوسوم این جمعیت نیز مربوط به کشورهای آسیائی و اقیانوسیه خواهد بود (۲، ۳ و ۴).

از یکروسالمندان بالاترین مصرف‌کنندگان خدمات بهداشتی و اجتماعی بوده و روز به روز به میزان این تقاضا، افزوده خواهد شد و از طرف دیگر مسائل بهداشتی سالمندان از مسائل جوانان و میانسالان کاملاً متفاوت می‌باشد. متوسط مصرف دارو در سالمندان بالاتر از سایر گروهها بوده، اکثراً از چندبیماری یا شکایت رنج می‌برند (۵). مطالعات قبلی شایعترین علل بستری سالمندان را بیماریهای قلبی و عروقی، سرطانها، پنومونی و حوادث عروقی مغز نشان داده اند (۱). علل مرگ و میر نیز به ترتیب سرطانها، بیماریهای قلبی و عروقی و عفونتها گزارش شده اند (۶).

در ایران نیز اگر چه مشکل سالمندی به دلیل ساختار جمعیتی هنوز بصورت حاد خود را نشان نداده، اما در سالهای آینده به شدت با آن درگیر خواهد شد و لازم است که برنامه ریزی جامعی از هم اکنون صورت پذیرد که آن هم نیازمند شناخت دقیق وضعیت موجود و نیازهای این گروه جمعیتی می‌باشد که این مطالعه در این راستا و با هدف شناخت شکایات شایع و علل بستری آنان در بیمارستان انجام شده است.

مواد و روش‌ها

بر اساس یک مطالعه توصیفی، پرونده بیماران سالمند (بالای ۶۵ سال) بستری در سال ۱۳۷۸ کلیه بیمارستانهای آموزشی شهر رشت، مورد بررسی قرار گرفت. متغیرهای مورد لزوم شامل: سن، جنس، شکایت اصلی هنگام مراجعه، تشخیص نهایی بیماری و فوت بر اساس اطلاعات

از کل ۷۴۹۹ سالمند بستری در طی سال ۱۳۷۸، تعداد ۹۴۱ نفر (۱۲/۵٪) فوت نمودند که ۵۶/۱٪ کل مرگ و میر بیمارستانی را در همین سال تشکیل می‌دهند.

از ۹۴۱ نفر فوت شده، ۴۹۹ نفر (۵۳٪) مرد و ۴۴۲ نفر (۴۷٪) زن بودند.

بطور کلی علل مرگ بیماران سالمند بستری به ترتیب، حوادث عروقی مغز (۳۳٪)، بیماریهای عروق کرونر (۲۴/۸٪)، سرطانهای گوارشی و ریوی (۲۰/۳٪)، عفونتها (۱۴٪)، خونریزیهای داخلی (۴/۶٪) و تروما (۳/۳٪) بوده است.

بحث و نتیجه گیری

ایران کشوری است که از یکسو، با توجه به ساختار جمعیتی خود، با مشکل جوانان روبروست و از طرف دیگر با گسترش شبکه های بهداشتی-درمانی و افزایش میزان امید به زندگی به حدود ۷۰ سال، با پدیده سالمندی روبرو است. در حال حاضر بیش از ۲/۵ میلیون نفر از کل جمعیت کشورمان را سالمندان تشکیل می دهند (۳).

در مطالعه حاضر، ۱۲/۷٪ کل بستری شدگان را سالمندان تشکیل داده اند که یک سوم آنان نیز بالای ۷۵ سال سن داشته اند. در آینده به نظر می رسد که با افزایش جمعیت سالمندان درصد بیشتری از تختهای بیمارستانی را سالمندان اشغال نمایند. این گروه نسبت به سایرین مشکلات عمده ای دارند که از آن جمله: ابتلاء همزمان به بیش از یک بیماری، مصرف همزمان داروهای متعدد، فراموشی مصرف داروها بصورت منظم در اثر اختلال روانی، عوارض گسترده تر داروها در سنین بالا و غیره می باشد.

از نظر شکایات شایع هنگام بستری، شایعترین به ترتیب شکایات سیستم تنفسی، سیستم عصبی،

سیستم گوارشی، سیستم عضلانی-اسکلتی و سیستم قلبی-عروقی بوده است که در کتب مرجع نیز به همین صورت می باشد (۱). از نظر علل بستری سالمندان نیز شایعترین علل بیماریهای قلبی و عروقی، تروما، بیماریهای تنفسی، اختلالات بینایی، سرطانها و بیماریهای عروقی مغز و بیماریهای عفونی بوده که تروما در مطالعه ما رتبه بالاتری را نسبت به کتابهای مرجع داشته است که مطالعات بیشتری جهت بررسی علت این امر لازم است.

شایعترین بیماری در گروه بیماریهای عفونی، بیماری سل بوده که لزوم آموزش بیشتر جهت آشنایی پزشکان را با این بیماری فرموش شده، آشکار می سازد.

از نظر علل مرگ و میر، حوادث عروقی مغز، بیماری عروق کرونر، سرطانها و عفونتها، شایعترین علت مرگ و میر بوده اند، که با مطالعات قبلی همخوانی دارد (۶).

در مجموع، این بررسی نشان می دهد که، شایعترین علل بستری و مرگ و میر سالمندان، بیماریهای غیر واگیری هستند که دارای فاکتورهای خطر قابل تعدیل و کنترل می باشند.

مهمترین فاکتور خطر برای بیماریهای عروق کرونر، بالابودن میزان چربی خون در سالهای گذشته می باشد که جا دارد با آموزش همگانی در مورد مصرف صحیح مواد غذایی و تغییر رفتارهای تغذیه ای نامطلوب، همچون مصرف بالای چربی و استفاده از چربی اشباع شده، از میزان بروز بیماریهای قلبی و عروقی در سالهای آتی کاست.

بیماریهای عروقی مغز، شایعترین علت مرگ و میر و یکی از شایعترین علت بستری سالمندان بودند که مهمترین فاکتور شناخته شده برای آن، بالابودن میزان فشار خون می باشد که در صورت انجام

- ۱- ادغام بهداشت و طب سالمندان در برنامه مراقبت‌های بهداشتی اولیه سیستم شبکه کشور
- ۲- ایجاد بخش‌های مخصوص سالمندان در بیمارستانها
- ۳- آموزش طب سالمندان به تمامی گروه‌های پزشکی و پیراپزشکی و اختصاص واحد درسی به همین منظور در برنامه آموزشی
- ۴- تربیت متخصصان رشته طب سالمندی
- ۵- آموزش خانواده ها در مورد چگونگی نگهداری سالمندان از طریق رسانه های همگانی
- ۶- ایجاد مراکز نگهداری سالمندان در اکثریت شهرها
- تشکر و قدردانی**
- بدینوسیله، از دفاتر پرستاری و مسئولین بایگانی بیمارستانهای، دکتر حشمت، پورسینا، رازی، شفا، توتونکاران و الزهراء رشت، تشکر می شود .
- غریبالگری و تشخیص به موقع و درمان سریع می توان از بار این بیماری نیز کم کرد .
- تروما و شکستگیهای استخوانی، دومین علت بستری سالمندان را در این مطالعه تشکیل داده اند که با توجه به وجود استئوپوزر در این گروه سنی و کاهش حجم عضلات، کاملاً قابل توجیه می باشد.
- این افراد حتی به دنبال صدمات کوچک و ترومای خانگی، دچار شکستگیهای متعددی می گردند .
- بدلیل ضعف سیستم ایمنی، عفونت در این گروه شایعتر می باشد، به خصوص عفونتهای فرصت طلبی همچون سل در این گروه با شدت و میزان بیشتری دیده می شود .
- در نهایت با توجه به تعداد زیاد سالمندانی که مشکلات عدیده درمانی دارند و اطلاعات بدست آمده، موارد زیر پیشنهاد می گردد:

منابع

- ۴- سمیعی، عبدالحسین: طب سالخوردگان. تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۲، صص: ۹۳-۸۲.
1. Richel W. Care of the Elderly. 6 th ed. Baltimore: Williams and Wilkins, 1995: 312-47.
- ۲- خدائی، فرید: سالمندان و خانواده. مجله سالمند، ۱۳۷۵، سال اول شماره ۳، صص: ۳۶-۳۰.
- ۳- جغتائی، محمدتقی: پدیده سالمندی. مجله سالمند، ۱۳۷۶، سال دوم شماره ۶، صص: ۱۳-۱۰.
5. Mahes warmon K. Supply of Inpatient Medical Services for Elderly People and Geographical Variation in Medical Admission. Public Health 1997;11(6):411-5.
6. Olubuyide IO, Solanke TF. The Cause of Death in an Elderly African Population. J of Tropical Med and Hygiene 1990; 93: 270-4 .

Causes of Patients' Hospitalization in Guilan

University Hospitals

Mohtasham amiri Z, Toloei M , Farazmand A.

Abstract

Increasing the standard of living and life span has resulted in a notable growth of the elderly population in human societies. World health Organization has reported that 590 million populations of the elderly in 2000 will be increased to 1,100,000,000 by 2025.

The present descriptive study aimed to investigate the causes of hospitalization in the elderly people in Rasht. The data showed that from 7499 elderly patients (≥ 65 years) 52.6% and 47.4% were men and women respectively. Young old people (65-74 years) constitute 70.3% of the study population. Our findings indicated that chest pain (13.9%); dyspnea (11.2%) and abdominal pain (10.4%) were the most common complains of the subjects respectively. We also found that cardiovascular disease was the most leading cause of hospitalization in this population (37%); and then trauma and orthopedic disabilities (10.8%), respiratory disease (7.4%), sight problems (5.2%), cancer (4.6%) and the vessel disease of brain (4%). The hospital records showed that 12.5% of hospitalized elderly patients had died during hospitalization.

The results clearly showed that non-communicable diseases were the most common causes of hospitalization in the elderly in Rasht. So younger training and expending centers and elderly unity are needed.

Key words: Aged/ Hospitalization/ Hospitals, Teaching.